

Balıkesir İlinde Kadın Girişimciliği: Bölgedeki Kalkınma Politikaları Açısından Bir Değerlendirme

Women's Entrepreneurship in Balıkesir Province: An Assessment in the Context of Development Policies.

Gülaçtı ŞEN¹ , Oya HANSU ÇOLAK²

Öz

Bu çalışma; Balıkesir ilinde kadın girişimciliğini desteklemek amacıyla Balıkesir'de faaliyet gösteren belediye, kalkınma ajansı, üniversite, ticaret odası, kooperatifler ve kadın dernekleri gibi kuruluşların yürüttükleri çalışmaların incelenmesini amaçlamaktadır. Çünkü, stratejik olarak bir bölgedeki kadın girişimciliğinin gelişimi, bölgesel ekonomiye dinamizm kazandırmak ve yerel kalkınmayı sürdürülebilir kılmak açısından stratejik öneme sahiptir. Bu doğrultuda, çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum deseninden faydalanılmaktadır. Veri toplama yöntemi olarak nitel araştırmalarda ikincil kaynaklardan olan doküman incelemesinden yararlanılmaktadır. İlk olarak Balıkesir ilinde kadın girişimciliği ele alınmakta, sonrasında bölgedeki kalkınma politikalarını yürüten tüm kuruluşların kadın girişimciliğine yönelik faaliyetleri ortaya konulmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, Balıkesir'de kadın girişimciliği için çeşitli destek programları, eğitim faaliyetleri ve kooperatiflik girişimlerinin mevcut olduğu, ancak bu faaliyetlerin kurumsal eş güdüm eksikliği nedeniyle sınırlı etki yarattığı görülmektedir. Balıkesir, yüzölçümü ile Türkiye'nin en büyük illeri arasındadır. Coğrafi konumu başta olmak üzere, doğal güzellikleri, tarihi ve kültürel zenginlikleri ile turizm, tarım, sağlık, eğitim, ulaşım ve lojistik sektörlerinde önemli illerden biridir. Bölgedeki kadın girişimciliği faaliyetlerinin artırılmasının, yerel ürünlerin markalaşması ve pazara açılması başta olmak üzere; üretimi artırmak, bölgesel istihdamı desteklemek ve yerel ekonomilere dinamizm kazandırmak açısından önemli olabileceği ön görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Kalkınma Politikaları, Yerel Kalkınma, Girişimcilik Ekosistemi, Kırsal Kadın Girişimciliği, Kadın İstihdamı

ABSTRACT

This study examines the activities of organization such as municipalities, development agencies, universities, chambers of commerce, cooperatives, and women's associations operating in Balıkesir province to support women's entrepreneurship. Strategically, the development of women's entrepreneurship in a region holds critical importance, as it can enhance the regional economic dynamism and contribute to sustainable local development. Accordingly, the study employs a qualitative research method, specifically the case study design. As a data collection method, document analysis is utilized, drawing on secondary sources commonly used in qualitative research. First, women's entrepreneurship in Balıkesir is examined, followed by a comprehensive analysis of all the activities carried out by all organizations implementing regional development policies that target women entrepreneurs. The research findings reveals that various support programs, training activities, and cooperative-based projects exist to promote women entrepreneurs in Balıkesir. However, these initiatives have had limited impact due to a lack of institutional coordination. Balıkesir is among Turkey's largest provinces in terms of surface area. Its geographical location, along with its natural beauty, historical and cultural riches make it an important province in sectors such as tourism, agriculture, healthcare, education, transportation, and logistics. Increasing women's entrepreneurial activities in the region is anticipated to be crucial for enhancing enhancing production, supporting regional employment, boosting the branding and market access of local products, and providing greater dynamism to the local economy.

Keywords: Regional Development Policies, Local Development, Entrepreneurship Ecosystem, Rural Women's Entrepreneurship, Women's Employment

¹ Corresponding Author: Balıkesir Üniversitesi, Edremit Sivil Havacılık Yüksekokulu, Havacılık Yönetimi Bölümü, gulacti.sen@balikesir.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4168-0586

GİRİŞ

Girişimcilik bir fikirle başlamaktadır. Girişimcilik fikrinin kalitesi, iş başarısının temel belirleyicisi olmaktadır (Ahmad vd., 2022). Bu fikri; bir iş modeline dönüştürmek, piyasaya sürebilmek ve başarılı olabilmek, ciddi bir girişimcilik sürecini gerektirmektedir. Girişimcilik süreci, gelişmiş ekonomiler ve gelişmekte olan ekonomiler açısından farklılık gösterebilmektedir. Ayrıca, politika yapıcılar ve eğitim açısından bakıldığında sürecin kolay olmadığı ifade edilebilir (Guerrero et al., 2021).

Girişimcilik süreci yönetmek kolay değildir; ama aynı zamanda bir kadınsanız, sürecin daha da zorlaşacağı bir gerçektir. Özellikle gelişmekte olan ekonomilerde ülke özelinde yapılan araştırmalar, kadın girişimcilerin karşılaştığı sosyokültürel, ekonomik ve politik zorluklara dikkat çekilmektedir (Panda, 2018). Dolayısıyla girişimcilik sürecinin kadınlar açısından zor olduğu kabul edilmektedir. Türkiye, gelişmekte olan ülkeler arasında ve ataerkil toplum yapısı sebebiyle, kadın girişimciliği açısından desteklenmesi gereken ülkelerden biridir. Bir diğer ifadeyle, çalışma yaşamındaki kadın iş gücü oranının erkek işgücünün üçte birine karşılık geldiği ve bu oranın Avrupa Birliği'nin çok gerisinde olduğu bilinmektedir. Buna ilaveten Türkiye'de rakamlar kadın girişimci sayısının oldukça düşük olduğunu ve girişimcilik potansiyeline sahip kadınlardan girişimcilik alanında etkin bir biçimde faydalanılmadığı görülmektedir (Sayın ve Ergin, 2018).

Bir ülkede kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi ülkelerin sosyo-ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmaktadır (Jamali, 2009). Dolayısıyla kadın girişimciliğine önem artarken, dünya çapında kadın girişimcilerin büyüme oranı erkek girişimcilerin büyüme oranından daha hızlı olmaktadır (Miniti ve Naude, 2010). Türkiye'de kadın girişimciliğinin desteklenmesi, ülkenin sosyoekonomik kalkınması ve özellikle kırsal bölgelerdeki kadın girişimciliğinin artırılması için daha önemli hale gelmektedir. Son zamanlarda bölgelerin kalkınmasında önemli etkiye sahip olan kadın girişimciler, üretimi artırmakta, bölgesel istihdamı desteklemekte ve yerel ekonomilere dinamizm kazandırmaktadır. Özellikle kırsal alanlardaki kadınlar dünya nüfusunun dörtte birinden fazlasını oluşturmakta ve dünya genelinde sosyoekonomik ilerlemenin ana faktörü olan kalkınma süreçlerinde önemli rol oynamaktadırlar (Makhijani vd., 2015).

Kadın girişimciliğinde kamu kurumlarının ya da özel işletmelerin desteği önemli hale gelmektedir. Türkiye'nin en büyük illeri arasında yer alan Balıkesir ilinde kadın girişimciliği faaliyetlerinde, kurumların desteğinin önemli olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada, Türkiye'nin en büyük illeri arasında yer alan Balıkesir'de kadın girişimciliği ele alınmaktadır.

Sullivan ve Meek (2012), kadınların girişimcilik kariyerlerinden daha fazla yararlanabilmeleri için, önemli girişimcilik kaynaklarına erişimlerini artıracak yollar aramaları gerektiğini öne sürmektedirler. Bunun yollarından biri olarak bölgedeki kalkınma politikalarını yürüten kuruluşların kadın girişimciliğine yönelik çalışmalarının incelenmesi hedeflenmektedir. Bu hedefe ulaşabilmek literatürü ilk olarak üç boyutlu bakış açısı ile ele alınmakta (Pazar, para ve yönetim) sonrasında iki boyut daha eklenerek (makro ve mezo genişletilmektedir. Kadın girişimciliğinde mikro düzeydeki araştırmalara ilaveten makro ve mezo bakış açısını ortaya konulmaktadır (Brush et al., 2009).

Mikro düzeydeki araştırma bireysel girişimciyi, mezo düzeydeki araştırma süreçler, yapı ve strateji gibi organizasyonla ilgili faktörleri araştırmaktadır. Makro bakış açısı ise normatif kısıtlamalar, hükümet ve ekonomi gibi kadınların yaşadığı ve hareket ettiği daha geniş çevreyle ilgilenmektedir (Bastian et al., 2018). Makro çevre genellikle ulusal düzeydeki politikalar, kültür, yasalar ve ekonomi olarak tanımlanırken; mezo çevre bölgesel, destek hizmetleri, girişimler ve örgütleri ifade etmekte ve endüstrileri de kapsamaktadır (Pitelis, 2005).

Bu çalışmada Balıkesir ilinde kadın girişimciliğinin mezo düzeyde ele alınması planlanmaktadır. İldeki mezo kurumların yürüttüğü kadın girişimciliği çalışmalarının bölgesel kalkınma politikaları açısından önemini ortaya koymak hedeflenmektedir. Bir bölgenin kalkınmasında kadın girişimciliği çalışmaları etkilidir ve bu çalışmaların önemi gün geçtikçe artmaktadır. Balıkesir ilinde bölgesel kalkınma ve kadın girişimciliği, son birkaç yılda önemli bir ivme kazanmış, ildeki belediye, kalkınma ajansı ve ticaret odası gibi kurumların kadın girişimciliğine yönelik iş birlikleri artmıştır. Ancak, bu iş birliklerinin kadın girişimciliğini ne şekilde destekledikleri bilinmemektedir. Balıkesir’de kadın girişimciliği çalışmalarının daha önce hiç ele alınmadığı veya bölgenin kalkınmasının nasıl bir etkisinin araştırılmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada Balıkesir ilinde 2025 yılının ilk yarısında gerçekleştirilen kadın girişimciliği faaliyetleri araştırılmakta ve bölge kalkınmasındaki rolü ele alınmaktadır.

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizine başvurulmakta ve başta bölgedeki kalkınma politika geliştirici kurumların dokümanları olmak üzere, devlet kayıtları, yasal belgeler, raporlar vb. kadın girişimciliğine yönelik tüm belgeler ve veriler araştırılmaktadır. Elde edilen verilerle araştırmanın sorularının yanıtlanması hedeflenmektedir. Buradan hareketle araştırma soruları aşağıdaki şekilde geliştirilmektedir.

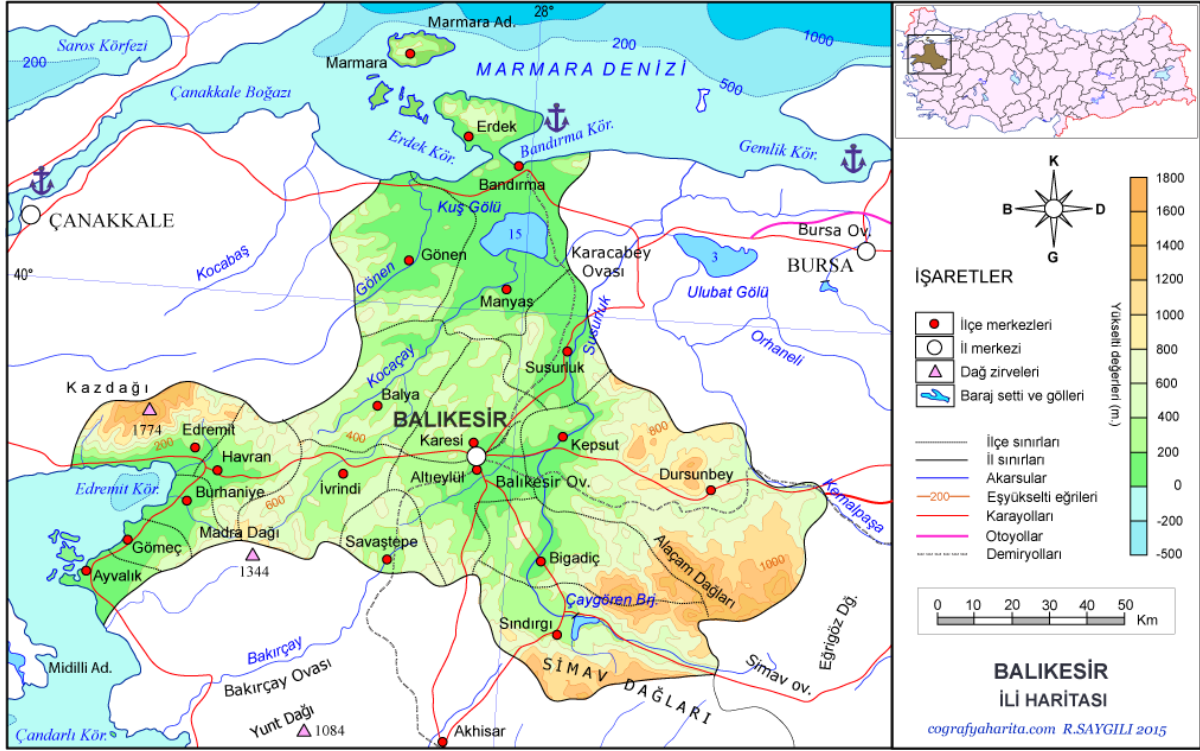
- Balıkesir’de kadın girişimcilerin iş girişimlerini geliştirmeleri ve bu girişimlerden yararlanmaları için hangi fırsatlar mevcuttur?
- Balıkesir’de kadın girişimciliği projeleri yapan kurumlar hangileridir ve hangi projeleri yürütmektedirler?
- Balıkesir’de kadın girişimciliğine yönelik kurumlar veya işletmeler arasında iş birlikleri olarak neler yapılmaktadır?
- Kadınların iş girişimlerinde başarılarını artırmak için girişimcilik eğitimleri verilmekte midir?

Balıkesir ilinin kadın girişimciliğinin geliştirilmesi açısından fırsatları barındırdığı; ancak mezo çerçevede özellikle bölgedeki kalkınma politikaları açısından etkili olan kurumların bu girişimciliğin desteklenmesinde önemli rol oynaması gerektiği ön görülmektedir.

1. Literatür Taraması

1.1 Balıkesir’de Girişimcilik

Bir ilin ya da bir bölgenin coğrafi konumu, ekonomisi ve kültürü bölgedeki girişimcilik faaliyetleri açısından önemlidir. Özellikle ticaret yollarına ve ham maddeye yakın olan iller, yürütülen girişimcilik faaliyetlerini etkilemektedir (Fernhaber, Gilbert ve McDougall, 2008; Sternberg, 2022; Karaman ve Karası, 2024). Bu doğrultuda Balıkesir ilinin girişimcilik faaliyetlerinde coğrafi konumu başta olmak üzere, kültürü ve ekonomisi, girişimcilik faaliyetlerinin yürütülmesi açısından önemlidir. Balıkesir ili, coğrafi konumu itibarıyla Türkiye’nin kuzeybatısında yer almakta olup hem Marmara Bölgesi içerisinde bulunması hem de hem Ege Denizi’ne hem de Marmara Denizi’ne kıyısının olması bakımından stratejik bir konumda bulunmaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2025).

Resim 1: Balıkesir İli Haritası

Kaynak: (Özbey ve Bayraktar, 2023).

Balıkesir'in hem Marmara hem de Ege Denizi'ne açılan kapısı olması, girişimcilik faaliyetleri açısından önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Balıkesir hem kültürel hem de doğal miras açısından zengin bir potansiyele sahip olup, kent kültürünü canlı tutma noktasında özgün bir coğrafi ve sosyo-kültürel yapıya sahiptir (Güler et al., 2016). Turizm açısından zengin kaynaklara sahip bölgede ekoturizm, kuş gözlemciliği, endemik bitki gözlemciliği, yayla turizmi, trekking, kamp-karavan turizmi, mağara turizmi, dağ turizmi ve av turizmi faaliyetleri yürütülmektedir (Yılmaz ve Gürol, 2012). Bölgenin ekonomik yapısının çoğunluğu tarıma dayalı olmakla birlikte (Özbey ve Bayraktar, 2023), hayvancılık, sanayi ve madencilik başlıca geçim kaynakları arasında sayılabilir. Buna ilaveten bir bölgenin tarım ürünleri, doğal ürünleri, maden, el sanatları, gıda ve sanayi ürünlerini kapsayan coğrafi işaretli ürünleri üzerinden girişimcilik faaliyetleri yürütülebilir. Balıkesir, coğrafi işaret tescilli ürünleri ve coğrafi konumu itibari ile potansiyeli oldukça fazla olan bir ildir (Saritaş, 2023).

Coğrafi işaretin "Mahreç işareti" ve "Menşe adı" olmak üzere iki çeşidi bulunmaktadır. Mahreç işareti ile üretilen ürünler farklı coğrafi bölgelerde üretilebilirken, menşe adı ile üretilen ürünler ise sadece bulundukları coğrafi bölge ile sınırlandırılmıştır (Durusoy, 2017). Balıkesir ilinin iki adet menşe adlı coğrafi işareti bulunmaktadır: Ayvalık zeytinyağı ve Edremit Körfez Bölgesi zeytinyağıdır. Yağcıbedir El Halısını ise ağırlıklı olarak Sındırgı ilçesi ve yöresinde dokunması nedeniyle Balıkesir iline ait mahreç işareti bir coğrafi işaret olarak kabul edilmektedir (Polat, 2017). Balıkesir höşmerim tatlısı, Balıkesir kaymaklısı, Ayvalık lor tatlısı, Ayvalık sakızlı kurabiye, Savaştepe Sarıbeyler Seferberlik Çöreği ise mahreç işareti ürünleri arasında yer almaktadır (Ulema et al., 2024).

Gıda alanında büyük potansiyele sahip ilde, Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2024 yılı Tarımsal Yatırım Rehberi'nde Balıkesir ilinde tarıma yatırım yapmak için sebepleri, bir diğer ifadeyle bölgenin avantajları sıralanmıştır. Bunlar (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2024);

- Mevcut geniş ve verimli tarım arazileri ile ilde görülen farklı iklimsel şartlar nedeniyle tarımsal ürün çeşitliliğinin ve farklı tarımsal ürünler yetiştirme imkânının çok olması.

- İlde büyükbaş, küçükbaş hayvancılık, kanatlı hayvan üretimi konularında üretimin yoğun olması ve bu ürünlere yönelik yatırım potansiyelinin bulunması.
- İlde organik tarım ve arıcılık için elverişli arazi ve zengin doğal ortamların var olması.
- İlde zeytin, çeltik, bamya, ceviz, kivi, muz, yem bitkileri tarımsal ürünlerinin yüksek miktarlarda üretilmesi ve bu ürünlere yönelik yatırım potansiyellerinin bulunması.
- İlde bitkisel ve hayvansal üretimin yoğunluğu ile birlikte tarıma dayalı sanayinin gelişmekte olması.
- İlin sahip olduğu iklim koşulları, sulama imkânları ve uzun hasat süresi ile tohum yetiştiriciliği için en uygun bölge olması.
- İlde bulunan mikro klima bölgelerinin varlığı sayesinde çok çeşitli meyve türlerinin yetiştirilebilmesi.
- İlde hayvancılık sektöründe iyi işleyen bir örgütlenmenin mevcut olması.
- İlde sözleşmeli üretim modelinin başarıyla uygulanıyor olması.
- Hem Ege hem de Marmara Denizi'ne kıyısı olan ilde, su ürünleri yetiştiriciliğine uygun deniz alanlarının var olması.
- Yenilenebilir enerji kaynakları bakımından öne çıkan ilde; rüzgâr, biyokütle, biyogaz, güneş enerjisi ve jeotermal enerjinin, tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayide kullanım açısından güçlü bir potansiyelin bulunması.
- Konumu itibarıyla İstanbul, Bursa ve İzmir gibi nüfusu yoğun olan illere yakınlığı ile dikkat çeken ilde, ulaşım imkânlarının geniş olması (sivil kullanıma uygun iki havayolu, karayolu, demiryolu ve deniz yolu).
- İlde jeotermal kaynaklar sebebiyle seracılık potansiyelinin bulunması.

Bölgeye yönelik tarımın geliştirilmesinin sebepleri, bölgenin diğer sektörler açısından avantajlı olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, yenilenebilir enerji kaynakları bakımından öne çıkan ilde; rüzgâr, biyokütle, biyogaz, güneş enerjisi ve jeotermal enerjinin diğer sektörlerde ve sanayide kullanımı mümkündür. Bölgenin konumu itibarıyla ve havayolu, karayolu, demiryolu, deniz yolu ulaşımı diğer sektörleri ve sanayiye desteklemektedir. Buradan hareketle Balıkesir'de girişimcilik faaliyetlerinin başta tarımsal ürünler olmak üzere, sanayide, turizmde, enerji ve madencilik sektöründe geliştirilmesi mümkündür.

Balıkesir ilinin sahip olduğu özellikler, girişimcilik faaliyetleri açısından etkili olabilir. Özbey ve Bayraktar (2023)'in ortaya koyduğu Balıkesir ilinin üç temel özelliğini bunu doğrulamaktadır. Bunlar;

- 1) Balıkesir, sadece tek sektörle sınırlı kalmamaktadır.
- 2) Ekonomi değer il geneline dengeli bir şekilde dağılmıştır.
- 3) Çevredeki metropollere hizmet etmek konusunda uzmanlaşmıştır.

Balıkesir, tarım, hayvancılık, sanayi, turizm, madencilik, yenilenebilir enerji ve lojistik gibi birçok sektörde faaliyet göstererek ekonomisini sadece tek bir sektöre bağımlı bırakmamaktadır. Bu çeşitlilikte, ilin coğrafi konumu büyük bir avantaj sağlamaktadır. Balıkesir'de ekonomik faaliyetler sadece bir merkezde toplanmamış, il geneline dengeli bir şekilde yayılmıştır. Bu doğrultuda, merkez yöresi tarıma dayalı sanayi merkezi iken, Güney Marmara yöresi ağır sanayi ve körfez yöresi ise turizm merkezidir. İstanbul, Bursa ve İzmir gibi üç büyük metropol ile çevrili olması sayesinde Balıkesir, bu şehirlerin "manavı" (tarım ürünleri sağlayıcısı) ve "mandırası" (hayvansal ürün sağlayıcısı) konumunda olup; tarım, hayvancılık ve tarıma dayalı sanayi alanlarında uzmanlaşmıştır. Bölgenin sahip olduğu bu üç temel özellik dikkate alındığında, Balıkesir ilinin girişimcilik açısından potansiyeli yüksek bir il olduğu ifade edilebilir.

1.2 Girişimcilikte Kadının Gücü

Kadın girişimciliği üzerine yapılan araştırmalar 1990'ların sonu ile 2000'lerin başına kadar ayrı bir alan olarak gelişmiştir. İlk olarak, 1998'de küçük ve orta ölçekli işletmelerdeki kadın girişimciler üzerine politika odaklı bir 'Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)' Konferansı, ikinci olarak, 2003'te akademik bir konferans olan 'Diana International' düzenlenmiştir (Yadav ve Unni, 2016). Küresel ekonomide kadınların iş sahibi olarak rolünün ortaya çıkışı, son otuz yıldır kadın girişimciliğini inceleyen çalışmaların çoğalmasıyla artış göstermiştir (Jennings ve Brush, 2013). Kadınların, ekonomide, toplumda, kültürde ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmede, kalkınmanın ve dönüşümün temel aracı olarak, ekonominin büyümesine ciddi derecede katkı sağlayabilecekleri ön görülmüştür (Jabeen vd., 2020).

Literatürde kadın girişimci, bir iş girişimini başlatan, yaratan ve yöneten ve risk almaya hazır olan bir kadın olarak tanımlanmaktadır (Manerkar, 2015). Kadın girişimci, potansiyel olarak karlı ekonomik fırsatları belirleyen, yeni bir işletme başlatan, yönetiminde aktif olarak yer alan ve en az bir yıldır faaliyette olması gereken işletmenin en az %50'sine sahip olan bireylerdir (Xavier et al., 2011).

Kadının girişimcilikteki gücü gün geçtikçe artmaktadır. Günümüzde milyonlarca kadının küresel olarak yeni işletmeler kurduğu veya yönettiği, ekonomik kalkınmaya ve toplumsal refaha katkıda bulunduğu kanıtlanmıştır (Makandwa et al., 2023). Dünyada yaklaşık 252 milyon kadın girişimci vardır. Son 20 yılda kadın girişimcilerin oranı %114 artmıştır. Ancak dünya genelindeki girişimcilerin yalnızca üçte biri kadındır (Force & Brothers, 2024). Küresel Girişimcilik Monitörü GEM (Global Entrepreneurship Monitor) tarafından yapılan, 43 seçilmiş ülkede kadınların beş yıllık ortalama girişimcilik oranları, 2001-2023 yıl bazlı olarak incelendiğinde, Türkiye 2021-2023 döneminde %12 oranında kalmıştır. Rapora göre birçok Avrupa ülkesinde girişimcilik oranları genellikle düşük olsa da Türkiye son 20 yılda kadınlar için girişimcilik oranlarının üç katına ulaştığını açıklamıştır. Bunda en büyük etkinin ise, hükümetlerin kadın girişimciliği desteklemesinin ve teşvik etmesinin etkili olabileceği ifade edilmiştir (GEM, 2024).

Dünya çapındaki ekonomiler, özellikle kırsal alanlarda kadın girişimciliğini teşvik etmek için girişimcilik programları benimsemektedir (Aggarwal & Johal, 2021). Diğer taraftan yoğun rekabet ortamında, kadınların erkek egemenliğine karşı iş hayatında kalma mücadelesi zorluklarla karşılaşmalarına neden olmaktadır. Bu doğrultuda kadın girişimcileri, özellikle genç kadın girişimcilerini desteklemek önem arz etmektedir (Skeja Sadiku-Dushi & Keskin, 2023).

Kadın girişimciler, iş dünyasına atıldıklarında erkek girişimcilere kıyasla çeşitli yapısal, toplumsal ve bireysel zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Literatürde bu zorluklar genel olarak finansal kaynaklara erişim sıkıntısı (Carter & Rosa, 1998), kadınların öncelikli olarak ev içi sorumlulukları üstlenmesinin beklenmesi gibi toplumsal cinsiyet normları (Brush et al., 2009) kendilerine örnek alabilecekleri kadın rol modellerin ve mentorluk sistemlerinin yetersizliği (Bosma vd., 2012), kültürel ve toplumsal ön yargılar (Ahl, 2006) şeklinde ifade edilebilir.

Kadın girişimcilerin ciddiyetten uzak oldukları yönündeki olumsuz algılar sonucunda, kadınların erkeklere kıyasla krediye erişim imkânlarının sınırlı olduğunu; bu nedenle, işlerini finanse etmek için yetersiz kişisel birikimlerine ve aile kredilerine başvurma eğiliminde olduklarını ve bunun da yetersiz stoklama ve yeniden stoklama ile sonuçlandığını savunan görüşler mevcuttur (Rudhumbu et al., 2020). Gül ve Gül (2018) tarafından Balıkesir ilinde kadın girişimciliğine yönelik yiyecek sektöründe yapılan bir araştırma, bu sorunları ortaya koymaktadır. Balıkesir ilinde kadınların karşılaştığı başlıca sorunlar; sermayeyi temin etme, iş yeri bulma ve bürokratik engellerdir. İş kurulumunda evli kadınlar için en fazla desteğin eşlerden sağlanması ise, kurumların kadın girişimciliğini desteklemesi konusunda yetersiz olabileceğini düşündürmektedir. Kadın girişimciler iş kurma aşamasında başarılı

olsalar da iş kurulumundan sonra ise nitelikli eleman bulma ve müşteri edinme sorunları ile karşılaşabilmektedirler.

1.3 Bölgesel Kalkınma Politikaları

Bölgesel kalkınma politikaları, genel olarak bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik farklılıkları azaltmayı amaçlamaktadır. Çoğunlukla geleneksel ve modern olmak üzere iki farklı yaklaşımla ele alınmaktadır. Geleneksel yaklaşım, temel ulusal aktörler olarak büyük işletmelere yapılan büyük ölçekli yatırımlara odaklanırken; modern yaklaşım ise, bölgenin kalkınma potansiyelini oluşturan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ'ler) ağına beşerî sermaye ve yatırım aktarımını esas almaktadır. Bu modern yaklaşım, yenilikçi yöntemlerle üretim fazlası yaratmayı hedeflemektedir (Çetin ve Kara, 2008).

Bölgesel kalkınmada, geleneksel kalkınma politikalarının tek başına yeterli olmadığı artık geniş kabul görmektedir. Bu nedenle uygulanacak kalkınma politikalarının hem yerel düzeydeki içsel potansiyelleri hem de ulusal düzeydeki kaynak ve olanakları kapsamlı bir şekilde analiz etmesi gerekmektedir. Etkin bir kalkınma süreci için, çok düzeyli yönetim anlayışı çerçevesinde, ulusal, bölgesel ve yerel aktörlerin katılımını esas alan bütüncül bir politika yaklaşımı benimsenmelidir. Zira yerel düzeyde faaliyet gösteren aktörler ve bunlara bağlı olarak gelişen kurumsal yapılar, bulundukları bölgenin özgün ihtiyaçlarını daha yakından tanıma kapasitesine sahiptir. Ayrıca, bu aktörler kalkınma sürecine daha yüksek bir sahiplenme ve motivasyonla katkı sunabilecek potansiyele sahiptir. Bu yönüyle yerel birimler, halkla doğrudan temas kurarak bölgesel kalkınmanın temel belirleyicilerini planlama ve uygulama noktasında kritik bir rol üstlenmektedir (Sevinç, 2011). Bu doğrultuda bir bölgedeki girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi, bölgesel kalkınma açısından etkili olabilmektedir. Bölgesel kalkınma politikalarında hükümetlerin yürüttükleri politikalar etkili olmaktadır. Girişimcilik faaliyetlerini güçlendirmeye yönelik hükümet politikaları günümüzde tüm sanayileşmiş ülkelerin ve gelişmekte olan ülkelerin çoğunda mevcuttur (Sternberg, 2022).

Türkiye’de bölgesel politika alanındaki dönüşüm süreci, 2000’li yıllar itibarıyla belirginleşmeye başlamıştır. Bu dönüm noktası, özellikle Avrupa Birliği (AB) ile yürütülen üyelik öncesi uyum sürecinin başlatılmasıyla birlikte daha da hız kazanmıştır. Türkiye, AB müktesebatına uyum çerçevesinde bölgesel politikalar alanında çeşitli yükümlülükler üstlenmiş ve bu doğrultuda kurumsal ve yapısal düzenlemelere gitmiştir (Eryılmaz ve Tuncer, 2013). Bu kapsamda 2002 yılında, bölgesel istatistiklerin derlenmesi ve geliştirilmesi, bölgelerin sosyo-ekonomik yapılarının analiz edilmesi, bölgesel politika çerçevesinin oluşturulması ve Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemi ile uyumlu, karşılaştırılabilir istatistikî verilerin elde edilmesi amacıyla, Türkiye genelinde İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) sistemi tanımlanmıştır. Söz konusu yapısal dönüşüm sürecine ek olarak, 2001 yılında Ulusal Program, 2003 yılında ise Ön Ulusal Kalkınma Planı belgeleri hazırlanarak bölgesel kalkınma politikalarına yön veren stratejik çerçeveler oluşturulmuştur. Öte yandan, son yıllarda Teknoloji Geliştirme Bölgeleri, Endüstri Bölgeleri ve Kalkınma Ajansları gibi daha çağdaş politika araçlarının uygulanmaya başlanmasıyla, Türkiye’nin bölgesel kalkınma yaklaşımında yenilikçi ve çok aktörlü modellerin ön plana çıktığı gözlemlenmektedir. Bu araçlar, yerel düzeyde rekabet gücünün artırılması, yenilik kapasitesinin geliştirilmesi ve sürdürülebilir bölgesel kalkınmanın sağlanması açısından önemli işlevler üstlenmektedir (İncekara ve Savrul, 2011). Bu doğrultuda TR22 Güney Marmara Bölgesi Balıkesir ve Çanakkale illerini kapsamaktadır. Bölgede GMKA (Güney Marmara Kalkınma Ajansı), bölgesel kalkınma politikalarını yürütmektedir (Akpınar, 2013).

Bölgesel kalkınma eylem planlarında girişimciliğin ve teknolojik düzeyinin geliştirilmesi önemli bir etken olarak görülmektedir (Sevinç ve Eren, 2016). Dolayısıyla bölgelerin kalkınmasın girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi mezo kurumlar açısından önem arz etmektedir. Bölgesel kalkınma politikalarının oluşturulmasında, geleneksel olarak merkezi idare tarafından yukarıdan aşağıya doğru uygulamaya konulan politikaların yerini, bölgesel düzeydeki ihtiyaç ve sorunlara odaklanan, aynı

zamanda ulusal programlarla uyumlu bir biçimde geliştirilen alttan üste yönlü plan ve programlar almaya başlamıştır. Böylece, uygulamaya konulan bölgesel kalkınma politikalarının etkinliğinin artırılabilmesi için, yerel yönetimlerle merkezi idare arasında güçlü bir koordinasyonun sağlanması önem kazanmaktadır. Bu süreçte, yerel kurum ve kuruluşların politika oluşturma süreçlerine katılımını teşvik eden, bölgeye özgü sorunlara çözüm üretmeyi amaçlayan ve yerel kaynakları harekete geçirebilecek kurumsal bir yapılanmaya duyulan ihtiyaç giderek artmaktadır (Söylemez, 2019).

Türkiye’de hükümet politikaları ile bir bölgeye yönelik mezo kurumlar olarak ifade edilebilecek, bakanlıklar, belediyeler, kalkınma ajansları, üniversiteler, kooperatifler vb. bölgeye yönelik faaliyetlerini yürüten kurumların girişimcilik faaliyetlerini desteklemesi önemlidir. Bölgesel kalkınmada girişimcilik bağlamında etkili olan bir diğer kurum KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı)’dır. Kuruluşundan bu yana bölgesel, sektörel ve işletme düzeyindeki farklılıkları dikkate alarak Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere (KOBİ) yönelik destek faaliyetlerini sürdürmekte ve bölgesel kalkınmada etkili olmaktadır (Yalman ve Zorlutuna, 2021).

TR22 Bölgesinde Balıkesir ilinde, özellikle kırsal girişimciliğin en önemli ve bilinen katkıları üç alanda gerçekleşmektedir. Bunlar, işletmenin bulunduğu bölgenin ilerlemesiyle kırsal kalkınma, şehirlere göçü önleyerek kentsel kalkınma, sanayiye ara ve sözleşmeli üretim sağlanması ve insanların ihtiyaçlarının desteklenmesi ve ulusal geliri, üretim hacmini, ihracat oranını, eğitim ve uzmanlaşmayı, istihdamı ve kişi başına düşen geliri artırarak bir bütün olarak sosyal ve ulusal kalkınmadır (Saxena, 2012). Genel olarak dünya çapında kadın girişimciler, yeni istihdam fırsatları yarattığı için ekonomik kalkınma üzerinde önemli bir etkiye sahip olmaktadır (Akehurst vd., 2012). Balıkesir ilinde de önemli bir etkiye sahip olabileceği ön görülmektedir.

2. Metot

Balıkesir ilinde kadın girişimciliğinin araştırıldığı bu çalışmada durum deseninden yararlanılmış ve doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Sosyal bilimlerde sık kullanılan nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizinde, araştırılmak istenen konu hakkında bilgi sağlayan her türlü yazılı materyal, bir diğer ifadeyle doküman kullanılmaktadır (Balci, 2016). Bu çalışmada Balıkesir ilinde kadın girişimciliğine yönelik kitaplar, dergiler, anılar, davetiyeler, haritalar, yasal metinler, raporlar, istatistikler, okul ve sağlık kayıtları, devlet kayıtları, faturalar, fotoğraf ve videolar vb. dokümanlar olarak ele alınmaktadır. İkincil kaynaklardan ve ilgili birimlerden elde edilen veriler doğrultusunda, il genelinde kadın girişimciliğinin değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Böylece, Balıkesir ilinde kadın girişimciliğinin teşvik edilmesine ve bölgesel kalkınma açısından önemine vurgu yapılacaktır.

3. Bulgular

3.1 Balıkesir İlinde Kalkınma Politikası Geliştirici Mezo Kurumlar

Bir bölgedeki kadın girişimciliği için teşvik edici bir ortam hazırlamak, bölgedeki girişimcilik zorluklarının, olası fırsatlarının ve gerçek sosyo-ekonomik bağlamının kapsamlı bir analizini gerektirmektedir (Elkafrawi, N., & Refai, D. (2022)). Bu sosyo-ekonomik bağlam, kadın girişimcilerin, girişimlerini başlatma ve işletmelerini etkileyen temel faktörleri (gelenek ve görenekler, finansal kaynakların mevcudiyeti, iş maliyeti ve girişimci motivasyonu) içermektedir (Khan, 2014). Bu sebeple Balıkesir ilindeki kadınlara yönelik kalkınma politikalarının geliştirilmesinde rol oynayan her kurum, bölgenin fiziksel ve sosyal açıdan tüm dinamiklerine hâkim olmalıdır. Bölgedeki kalkınmanın yerel ölçekte sürdürülebilir bir biçimde sağlanabilmesi, öncelikle yerel dinamiklerin ve üretim faktörlerinin kalkınma sürecine etkin biçimde dâhil edilmesi, bu süreçte kullanılacak müdahale araçlarının yerelin

ihtiyaçlarına uygun şekilde belirlenmesi ve kamusal politikaların bu doğrultuda yapılandırılması gerekmektedir (Yalman ve Gündoğdu, 2014). Bu bağlamda, yerel aktörler arasında yer alan kadın girişimcilerin kalkınma süreçlerine dâhil edilmesi, uygun biçimde yönlendirilmesi ve çeşitli mekanizmalarla desteklenmesi, kalkınmanın toplumsal tabana yayılması açısından hayati bir öneme sahiptir (Göküş et al., 2013). Balıkesir ilinde kalkınma politikaları açısından kadın girişimciliğinin araştırıldığı bu çalışmada, kadın girişimciliğine katkı sağlayabileceği düşünülen, bir diğer ifadeyle katkı sağlaması gerektiği öngörülen tüm kurumlar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Balıkesir İli Politika Geliştirici Kurumlar

Kurum	Görevi ve Kapsadığı Alan
Balıkesir Valiliği	En üst yerel devlet otoritesidir. Kamu kurum ve kuruluşlarını koordine etmekte ve denetlemektedir.
Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA)	5449 sayılı yasa ile kurulmuş, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’na bağlı özerk bir kalkınma ajansıdır. TR22 Düzey 2 Bölgesi – Balıkesir ve Çanakkale
Balıkesir Büyükşehir Belediyesi	5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’na dayalı olarak görev yapar. Seçilen başkan, tüm birimleri yönetir; strateji ve bütçe planlamasını yürütmektedir.
Balıkesir İlçe Belediyeleri	Altıeylül Belediyesi, Ayvalık Belediyesi, Balya Belediyesi, Bandırma Belediyesi, Bigadiç Belediyesi, Burhaniye Belediyesi, Dursunbey Belediyesi, Edremit Belediyesi, Erdek Belediyesi, Gömeç Belediyesi, Gönen Belediyesi, Havran Belediyesi, İvrindi Belediyesi, Karesi Belediyesi, Kepsut Belediyesi, Manyas Belediyesi, Marmara Belediyesi, Savaştepe Belediyesi, Sındırgı Belediyesi, Susurluk Belediyesi
İlgili Bakanlıkların İl Müdürlükleri	Balıkesir İl Ticaret Müdürlüğü Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü Balıkesir İl Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü Balıkesir İl Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Müdürlüğü Balıkesir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Balıkesir İl Gençlik ve Spor Müdürlüğü Balıkesir İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (AFAD) Balıkesir Tapu ve Kadastro Müdürlüğü
Balıkesir Ticaret Odası	Balıkesir Kadın Girişimciler Kurulu Türkiye’deki tüm ticaret ve sanayi odalarının üst kuruluşu olan Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)’ne bağlı

	olarak faaliyetlerini yürütmektedir.
KOSGEB Balıkesir İl Müdürlüğü	Türkiye Cumhuriyeti Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Balıkesir'deki girişimciler için çeşitli destek programları sunar. Çeşitli ilçelerde temsilcilik ofisleri bulunmaktadır. - Edremit Ticaret Odası KOSGEB Temsilcilik Ofisi - Burhaniye Ticaret Odası KOSGEB Temsilcilik Ofisi - Bandırma Ticaret Odası KOSGEB Temsilcilik Ofisi
Balıkesir Üniversitesi	Balıkesir Üniversitesi Teknokent Balıkesir Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi	Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Teknokent Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi
Kooperatifler	Kadın Girişimi Kooperatifleri - Bandırma Üreten Kadınlar Girişimi Kooperatifi - Manyas Kadın Kooperatifi - Gönen Kadın Girişimi Kooperatifi
Kadın Dernekleri	Balıkesir İş Kadınları Derneği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Balıkesir ilinde kalkınma politikalarında kadınlara yönelik çalışmalar yürütebilecek olan kurumların sayısı az değildir. Bu kurumların hangisinin, ne şekilde kadın girişimciliğini desteklediği, hangisinin projeler yürüttüğü ya da planladığı herhangi bir akademik çalışmada ortaya konulmamıştır. Bu kurumlar, Balıkesir ilinin çevresel, sosyal ve ekonomik kalkınmasında etkili olan kurumlardır. Özellikle ekonomik performansın belirleyicileri üzerine yapılan araştırmaların büyük kısmı kurumların rolünü vurgulamaktadır. Son zamanlarda araştırmanın odak noktası makroekonomik politikalardan kurumlara kaymıştır. Dahası, araştırmalarda kanıtlandığı gibi, iyi ekonomik politikalar ile kalkınma arasındaki pozitif ilişkinin iyi kurumların ve çalışmalarının sayesinde olduğu ortaya konulmuştur (Hashim et al., 2011). Kurumların yürüttüğü tüm kalkınma faaliyetlerinin, kadın girişimciliğini destekleyeceği düşünülmektedir. Ancak bu çalışmada, Balıkesir ilinde kadın girişimciliği adı altında yürütülen faaliyetler ele alınmaktadır. Bu girişimcilerin başarısı ve katkısının nasıl olduğu, başka bir çalışmanın konusu olarak ele alınabilir.

3.2 Balıkesir İlinde Kadın Girişimciliği Faaliyetleri

Kadın girişimciliği bölgelere göre değişiklik göstermektedir. Araştırmalar her bölgedeki kadınların sorunlarının ve önceliklerinin farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, kadınlar için programlar ve politikalar geliştirirken bölgesel farklılıkların dikkate alınması gerekmektedir (Gürbüz

ve Özkan, 2020). Aynı şekilde bir ildeki kadın girişimciliğinin değerlendirilmesi, bölgenin fiziksel yapısı başta olmak üzere, kültürel ve sosyo-ekonomik yapısının ve kadın girişimciliğine yönelik bölgedeki kalkınma politikalarının incelenmesini gerektirmektedir.

Yapılan araştırma sonucunda Balıkesir ilinin kalkınmasında etkili olan mezo kurumlar ve bu kurumların kadın girişimciliğine yönelik yürüttükleri kadın girişimciliği projeleri ve projelerin sonuçları ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgular çerçevesinde Balıkesir ilinde kadın girişimciliği faaliyetleri 2025 yılının ilk çeyreği göz önünde bulundurularak Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Balıkesir’de Mezo Kurumlar Çerçevesinde Kadın Girişimciliği Faaliyetleri (2025 ilk altı aylık dönem)

Girişimin Adı	Girişimin Amacı	Girişim Sahibi Kurum	Tarih	Kaynak
2025 Yılı Beşerî ve Sosyal Gelişim Teknik Destek Programı	Güney Marmara Bölgesindeki yerel aktörlerin bölgesel kalkınma açısından önem arz eden hususlarda kapasitelerinin geliştirilerek bölgede beşerî ve sosyal gelişime katkı sunulması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte Kalkınma Ajansları 2025 yılı Kadın Girişimciliği / Kadın İstihdamı Teması kapsamında kadınlara yeni beceriler kazandırılması, bilgi-becerilerinin artırılması ve girişimlerini kurmaları için profesyonel destek sağlanması ile kadın istihdamının artırılması hedeflenmektedir.	GMKA (Güney Marmara Kalkınma Ajansı)	Ocak – Ekim 2025	GMKA (2025a).
Satış ve Pazarlama Eğitimi	Altıeylül Halk Eğitimi Merkezi’nde düzenlenen GMKA destekli programda 20 kadın kursiyer ve 5 eğitmen; satış, pazarlama, e-ticaret ve markalaşma konularında eğitim alarak yöresel el sanatlarını dijitalleşme yoluyla pazarlamaya yönelmişlerdir.	GMKA (Güney Marmara Kalkınma Ajansı)	Ocak 2025	GMKA (2025b).
Çarşı 2025 – Kadın Üretici Etkinliği	2025 yılına girerken Balıkesir’de 27–31 Aralık 2024 tarihlerinde düzenlenen kadın girişimci pazarıdır. 200 üretici kadın, kurulan 102 stantta el emeği ürünler sergilemiş ve	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi ve Kent Konseyi	Ocak 2025	DHA – Demirören Haber Ajansı (2024).

	satışa sunmuştur. Kadın üreticilerin görünürlüğünü artırmak ve kadın emeğini ekonomik değere dönüştürmek amaçlanmıştır.			
Üreten Emekçi Kadın Etkinliği	Balıkesir Cumhuriyet Meydanı'nda kadın girişimci ve üretici kadınlara ücretsiz olarak stant verilmiş ve gıda ürünleri, yöresel el sanatları, hijyen ve yöresel lezzetler gibi ürünler sergilenip, satışa sunulmuştur. Kadın üreticilerin görünürlüğünü artırmak ve kadın emeğini ekonomik değere dönüştürmek amaçlanmıştır.	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi	Mart 2025	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi (2025a).
Kadın Emeği İletişim Ofisi Eğitimi	Kadın Emeği İletişim Ofisi tarafından düzenlenen eğitimler, özellikle Balıkesir gibi şehirlerde kadınların ekonomik ve toplumsal olarak güçlenmesi amacıyla verilmektedir.	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi	Nisan 2025	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi (2025b).
Kadın Buluşması Etkinliği	Kadın Danışma Merkezi aracılığıyla dayanışma ve bilgilendirme platformu oluşturulmuştur.	Burhaniye Belediyesi	Ocak 2025	Burhaniye Belediyesi (2025).
Dünya Emekçi Kadınlar Günü Etkinlikleri	El emeği pazarı, atölyeler, söyleşiler, bisiklet turu gibi sosyal ve üretim odaklı faaliyetler üç gün boyunca belediye ilçelerinde gerçekleştirilmiştir.	Burhaniye Belediyesi	Mart 2025	Burhaniye Belediyesi (2025).
Kadın Kooperatifleri Birlikte Daha Güçlü Projesi	Kadın girişimciliğini desteklemek ve kadın kooperatiflerini güçlendirmek amacıyla tanışma ve tanıtım toplantıları gerçekleştirilmiştir.	Balıkesir Ticaret Odası ve GMKA	Şubat 2025 Nisan 2025	Balıkesir Ticaret Odası (2025).
Dijital Pazarlama Eğitimi	Gönen Ticaret Odası, Bandırma Ticaret Odası ve Erdek Ticaret Odası 'Kadın Girişimciler Kurulları İş Birliği ile organize edilen Dijital Pazarlama Eğitimi gerçekleştirilmiştir.	Gönen Ticaret Odası, Bandırma Ticaret Odası ve Erdek Ticaret Odası	Şubat 2025	Bandırma Ticaret Odası (2025).

KOSGEB Girişimcilik Eğitimi ve Turizm Destekleri Etkinliği	Etkinlik, bölgedeki katılımcıların genel girişimcilik temellerini sağlamlaştırmayı ve Balıkesir'in turizm avantajlarını fırsata çevirme kapasitesinin artırılması amacıyla gerçekleştirilmiştir.	KOSGEB Balıkesir İl Müdürlüğü ve Balıkesir Üniversitesi Turizm Araştırma ve Uygulama Merkezi	Mart 2025	Balıkesir Üniversitesi (2025a).
Uluslararası Fen, Matematik, Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Kongresi	Balıkesir Üniversitesi ev sahipliğinde ve Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi iş birliğiyle düzenlenen kongrede, "Eğitimde Dijital Çağa Geçiş" temasıyla 40 üniversiteden 211 katılımcı 131 çevrimiçi ve 113 yüz yüze bildiri sunulmuştur.	Balıkesir Üniversitesi Burhaniye Uygulamalı Bilimler Fakültesi	Mayıs 2025	Balıkesir Üniversitesi (2025b).
O'dan 100'e Girişimcilik Konulu Konferans	26 Nisan Dünya Fikri Mülkiyet Günü kapsamında "O'dan 100'e Girişimcilik" konulu konferans düzenlenmiştir.	Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Bandırma Meslek Yüksekokulu	Nisan 2025	Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi (2025).
Gelenekten Geleceğe Yünün Perileri	Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı) kapsamında, yerel koyun yetiştiriciliğinden elde edilen yünün işlenip katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesidir. Böylece kadınların istihdamının ve ekonomik katkısının artırılması hedeflenmiştir.	Gönen Merkez Hasanbey Tuzakçı Tarımsal Kalkınma Kooperatifi GMKA (Güney Marmara Kalkınma Ajansı), Gönen Kaymakamlığı, Gönen Ticaret Odası, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Gönen Meslek Yüksekokulu Diğer kooperatifler	Şubat 2025	GMKA (2025c).
Kaz-evi ve Kaz Çiftliği Projesi	Gönen Bostancı Mahallesi'nde, kadınlar tarafından işletilecek 500 kapasiteli kaz çiftliği ve kaz restoranı kurulması hedeflenmiştir. Kadın kaz çobanları" konseptiyle	S.S. Gönen Merkez Hasanbey Tuzakçı Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Mayıs 2025	Balıkesir Gerçek Haber Ajansı (2025).

	kadınlara sürdürülebilir gelir sağlamak amaçlanmıştır.			
Büyü-Yün Projesi	Temelleri 2023 yılında atılan proje 2025 yılında aktif hale gelmiştir. Organik yün ürünlerinin kadınlar tarafından üretilmesi, katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesi ve uluslararası pazarlara açılması hedeflenmiştir. Bölgedeki kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.	Manyas Kadın Kooperatifi	Nisan 2025	Erdek Haber (2025).

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Balıkesir’de mezo kurumlar çerçevesinde 2025 yılının ilk altı aylık döneminde kadın, kadın çalışmaları, kadın girişimciliği faaliyetleri bulunmaktadır. Bölgedeki nerdeyse tüm mezo kurumların bu konuda faaliyetleri bulunmaktadır. Özellikle kurumların kadın girişimciliğine yönelik yürüttüğü girişimcilik faaliyetlerinin, başka kurumlar tarafından desteklendiği veya kurumların iş birlikleri ile gerçekleştirildikleri konusu dikkat çekmektedir. Balıkesir ilinde kadın girişimciliğine yönelik yapılan iş birlikleri arasında üniversite iş birlikleri ve protokolleri bulunmaktadır. Balıkesir’de kadın girişimciliğine yönelik, 2025 yılına ait iş birliği protokolleri Tablo 3’ de gösterilmektedir.

Tablo 3: Balıkesir İlinde Kadın Girişimciliğinin Gelişimine Yönelik Yapılan İşbirliği Protokolleri (2025 yılı)

İş Birliği Yapan Kurumlar		Protokolün Adı	Kaynak
GMKA	Balıkesir Ticaret Odası ve Kadın Girişimciler Kurulu	Kadın Kooperatifleri Birlikte Daha Güçlü Protokolü	Gafarov (2025).
Balıkesir Büyükşehir Belediyesi	Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV)	İş Birliği Protokolü	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi (2025c).
Balıkesir Üniversitesi	Balıkesir İş Kadınları Derneği	Kurumlararası İş Birliği Protokolü	Balıkesir Üniversitesi (2025c).

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Balıkesir Ticaret Odası ve Kadın Girişimciler Kurulu arasında ‘Kadın Kooperatifleri Birlikte Daha Güçlü Protokolü’ imzalanmıştır. Bu proje kapsamında 2025’in ilk çeyreğinde tanışma ve tanıtım toplantıları gerçekleştirilmiştir. Anlaşma çerçevesinde 2025’in ikinci yarısında projeler planlanmıştır. Kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşu olan Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) ile Balıkesir Büyükşehir Belediyesi arasında imzalanan iş birliği protokolü ile Balıkesir’de ‘Kadın Emeği İletişim Ofisi’ kurulmuştur. Bu ofis ile kadınlara temel girişimcilik, markalaşma, e-ticaret, sosyal medya ve satış teknikleri gibi eğitimler verilmekte ve kadınlara yönelik etkinlikler düzenlenmektedir. Balıkesir

Üniversitesi ve Balıkesir İş Kadınları Derneği arasında 2025 Haziran ayında imzalanan ‘Kurumlararası İş Birliği Protokolü’ çerçevesinde hayata geçirilmiş bir proje henüz olmamakla birlikte, üniversitede kadın girişimciliği seminerinin düzenlenmesi planlanmaktadır.

4. Tartışma

Bu araştırmada, Balıkesir ilinde kadın girişimciliği faaliyetlerine yönelik mezo düzeyde derinlemesine araştırma yapılmaktadır. Mezo düzey bölgesel destek hizmetleri, girişimleri, örgütleri ifade etmekte ve endüstrileri de kapsamaktadır. Mezo çevre, makro toplum ve ekonomi düzeyi ile mikro düzey arasındaki ara yapıları/kurumları ilgilendirmektedir. Mezo kurumlar mesleki ağları, iş derneklerini ve benzerlerini içermektedir. Ağ oluşturma etkinliğinin ve sosyal sermayenin kadın işletme sahiplerinin finansal sermayeye erişiminde önemli bir rol oynadığı giderek daha fazla kabul görmektedir (Carter vd., 2003). Mezo düzey, makro ve mikro düzey arasını ifade ettiği için, araştırma boyunca bir etken olarak makro düzey (ulusal düzeydeki politikalar, kültür, yasalar ve ekonomi) ve mikro düzey (kamu ve özel işletmeler) göz önünde bulundurulmuştur. Bu doğrultuda, Balıkesir ilinde aktif olan mezo kurumlar ortaya konulmuş ve bu kurumların kadın girişimciliği faaliyetlerine yönelik projeleri araştırılmıştır. Ortaya konulan girişimcilik faaliyetlerinin sonuçları tablo 4’te aktarılmıştır.

Tablo 4: Balıkesir’de Kadın Girişimciliği Faaliyetlerinin Somut Çıktısı (2025 ilk altı aylık dönem)

Girişimin Adı	Girişimin Somut Çıktısı
2025 Yılı Beşerî ve Sosyal Gelişim Teknik Destek Programı	Kadın Girişimciliği / Kadın İstihdamı Teması kapsamında kadınlara yeni beceriler kazandırılması, bilgi-becerilerinin artırılması ve girişimlerini kurmaları için profesyonel destek sağlanması ile kadın istihdamının artırılması hedeflenmektedir. Proje devam ettiği için somut çıktısı belirlenmemiştir.
Satış ve Pazarlama Eğitimi	20 kadın kursiyer ve 5 eğitmen; satış, pazarlama, e-ticaret ve markalaşma konularında eğitim alarak yöresel el sanatlarını dijitalleşme yoluyla pazarlamaya yönelmişlerdir.
Çarşı 2025 – Kadın Üretici Etkinliği	200 üretici kadın, kurulan 102 stantta el emeği ürünler sergilemiş ve satışa sunmuştur.
Üreten Emekçi Kadın Etkinliği	Balıkesir Cumhuriyet Meydanı’nda kadın girişimci ve üretici kadınlara ücretsiz olarak stant verilmiş ve gıda ürünleri, yöresel el sanatları, hijyen ve yöresel lezzetler gibi ürünler sergilenip, satışa sunulmuştur.
Kadın Emeği İletişim Ofisi Eğitimi	Eğitim bir kez düzenlenmiştir. Eğitimi kaç kişinin aldığı belirtilmemiştir.
Kadın Buluşması Etkinliği	Kadın Danışma Merkezi aracılığıyla dayanışma ve bilgilendirme platformu oluşturulmuştur.
Dünya Emekçi Kadınlar Günü Etkinlikleri	El emeği pazarı, atölyeler, söyleşiler, bisiklet turu gibi sosyal ve üretim odaklı faaliyetler üç gün boyunca belediye ilçelerinde gerçekleştirilmiştir.
Kadın Kooperatifleri Birlikte Daha Güçlü Projesi	Proje kapsamında iki toplantı gerçekleştirilmiştir.

Dijital Pazarlama Eğitimi	Gönen Ticaret Odası, Bandırma Ticaret Odası ve Erdek Ticaret Odası 'Kadın Girişimciler Kurulları İş Birliği ile organize edilen Dijital Pazarlama Eğitimi gerçekleştirilmiştir. Eğitimi kaç kişinin aldığı belirtilmemiştir.
KOSGEB Girişimcilik Eğitimi ve Turizm Destekleri Etkinliği	Etkinlik, bölgedeki katılımcıların genel girişimcilik temellerini sağlamlaştırmayı ve Balıkesir'in turizm avantajlarını fırsata çevirme kapasitesinin artırılması amacıyla gerçekleştirilmiştir.
Uluslararası Fen, Matematik, Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Kongresi	"Eğitimde Dijital Çağa Geçiş" temasıyla 40 üniversiteden 211 katılımcı 131 çevrimiçi ve 113 yüz yüze bildiri sunulmuştur.
O'dan 100'e Girişimcilik Konulu Konferans	26 Nisan Dünya Fikri Mülkiyet Günü kapsamında "O'dan 100'e Girişimcilik" konulu bir konferans düzenlenmiştir. Konferansa kaç kişinin katıldığı belirtilmemiştir.
Gelenekten Geleceğe Yünün Perileri	Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı kapsamında, yerel koyun yetiştiriciliğinden elde edilen yünün işlenmesi projesi devam etmektedir.
Kaz-evi ve Kaz Çiftliği Projesi	Gönen Bostancı Mahallesi'nde, kadınlar tarafından işletilecek 500 kapasiteli kaz çiftliği ve kaz restoranı kurulması proje aşamasındadır.
Büyü-Yün Projesi	Temelleri 2023 yılında atılan proje 2025 yılında aktif hale gelmiştir. Proje 10 kadın ile başlamıştır.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Balıkesir ilinde kadın girişimciliği çalışmaları proje kapsamında değerlendirildiğinde, çoğu projenin kadın el emeği ürünlerine yönelik kısa süreli sergi ve satış girişimleri olduğu görülmektedir. Girişimcilik faaliyetleri somut çıktılar açısından ele alındığında, katkının istatistiki boyutu yetersiz kalmaktadır. Girişimlerde özellikle toplantılar ve eğitimler ön plana çıkmaktadır. Bu eğitimler çoğunlukla temel girişimcilik ya da satış eğitimleri olarak görülmektedir. Sergilerde satışa sürülen ürünler ise çoğunlukla bölgeye özgü olan gastronomi ürünleri ya da yöresel giyim-kuşam ürünleridir.

Balıkesir ilinde kadın girişimciliğine yönelik geliştirilen faaliyetler kapsamında kooperatiflerin de etkili olduğu ve valilik başta olmak üzere mezo kurumların bu faaliyetleri desteklediği görülmektedir. Tarım ve hayvancılık açısından önemli olan bölgede, kooperatifler aracılığıyla kadınların evde ürettikleri ürünleri ticarileştirmeleri kolaylaşmaktadır. Kooperatifler, kadınlara kendi işlerini kurma, üretim yapma ve ürünlerini pazarlama fırsatı sunmaktadır. Buna ilaveten kaz çiftliği projesinden ve koyun yetiştiriciliğinden elde edilen organik yün projelerinin hayata geçirilmesi, bölgedeki kadın girişimciliği açısından etkili projeler olarak ön plana çıkmaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığı'nın ferdi kredi desteği ve kooperatif kredi desteği göz önünde bulundurulursa (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2024), bölgede kadın girişimciliği çalışmalarının artırılması mümkündür.

Girişimciliğin gelişiminde, özellikle kırsal alanlarda kadın girişimciliğinin artırılmasında, iş birliklerinin önemli olduğu bilinmektedir. Bunlara en iyi örneklerden biri olarak, Türkiye'de son on yılda hızla gelişen üniversite-sanayi iş birlikleri gösterilebilir. Türkiye'de mevcut üniversitelerde yer alan teknokent, teknopark veya teknoloji merkezi gibi birimlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Ancak henüz istenen verim alınamadığı gerekçesiyle, bu birimlerin çalışmalarının daha aktif bir hale gelmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Cevher ve Öztürk, 2024). Çünkü üniversite-şirket işbirlikleri de bölgesel kalkınmada önemli bir faktördür. Üniversitenin eylemleri ve kurumsal çevre ile kurulan ilişkiler,

inovasyonu ve kalkınmayı teşvik eden bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır (Pereira ve Franco, 2023).

İş birlikleri çerçevesinde bölgedeki kooperatiflerin diğer mezo kurumlarla çalışmaları mevcuttur. İş birliklerinin ortak üretim ve birlikte markalaşma süreçlerinin yeni iş modelleri ile güçlendirilmesi sağlanması gerekmektedir. Örneğin organik yün üretiminde ya da tekstilde, geleneksel motifleri modern tasarımlarla birleştirerek yeni iş modelleri kurulabilir. Bu doğrultuda girişimcilikte yeni iş modellerine yönelik eğitimlerin verilmesi gerçekleştirilebilir. Balıkesir ilinde girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesine yönelik, bölgedeki ticaret odası, kalkınma ajansı, belediye, üniversite gibi mezo kurumların iş birliği içerisinde oldukları; ancak etkili girişimcilik faaliyetlerini henüz gerçekleştirmedikleri görülmektedir. 2025 yılının ilk çeyreğinde yapılan iş birliklerinin, bölgedeki kadın girişimciliği faaliyetlerine yönelik etkili olabileceği ön görülmektedir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Ekonomik büyüme ve sosyal kalkınmada kritik rol oynayan kadın girişimciler, bir bölgede işletmeler kurup yöneterek istihdam yaratmakta ve yatırımlar yaparak yerel kalkınmaya katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, inovasyonu teşvik etmekte ve tüm sektörlerde ekonomik faaliyetleri yönlendirmektedir. Bu nedenle belediyeler, kalkınma ajansları, ticaret odaları, kooperatifler ve dernekler gibi mezo kurumların, kadın girişimciliğini bölgesel kalkınmanın temel stratejisi olarak desteklemesi önem kazanmaktadır.

2025'te Balıkesir ilinde mezo kurumlar çerçevesinde yapılan bu araştırmada, kadın girişimciliğine yönelik projelerin olduğu; özellikle mentörlük, eğitim, fuarlar, kalıcı satış yerleri ve devlet destekli kapasite geliştirme çalışmalarının yürütüldüğü görülmektedir. İlçelerde ise bu çalışmaların yaygınlaştırılması için güçlü bir zemin oluşturulması, planlama yapılması ve mezo kurumlarda iş birlikleri gerekmektedir. Ayrıca, elde edilen bulgular çerçevesinde Balıkesir ilinde kadın girişimciliğinin geleceğine yönelik sadece geleneksel üretim değil, teknoloji tabanlı bir dönüşüm sürecine gidilmesi önerilmektedir.

Dijital teknolojilerin hızla gelişmesi, kuruluşların iş modellerini ve süreçlerini yeniden düşünmelerine neden olmaktadır. Bu da ekonomi ve toplumda büyük bir dijital dönüşüme yol açmaktadır (Dornberger vd., 2018). Bir bölgenin kalkınmasında ve girişimcilik faaliyetlerin de dijital dönüşüm bir zorunluluk olmaktadır. Nesnelerin İnterneti ve Yapay Zeka sistemleri büyümeye devam etmektedir ve artan değer yaratma ve yakalama fırsatlarını artırmaktadır (Castillo ve Taherdoost, 2023). Yapay zekanın kadın liderliğindeki işletmelerin yeni veya yeterince hizmet alamayan pazar segmentlerine proaktif olarak erişmesini sağladığı konusunda hemfikiridir.

Yeni iş dünyasında dijitalleşme, e-ticaret, yapay zekâ gibi teknolojilerin zorunluluğunu, Balıkesir ilinin zengin kaynaklarında kullanmak, bir diğer ifadeyle yeni teknolojilerle ortaya koymak gerekmektedir. Temel girişimcilik eğitimlerinin günümüz iş dünyasının beklentilerine yönelik geliştirilmesi, kadın girişimcilerin temel finans yönetimi, bütçe oluşturma, kârlılık analizi konularında bilgilendirilmesi ve desteklenmesi amacıyla eğitimlerin şekillendirilmesi mümkündür. Kadın girişimcilere eğitim vererek, işletme düzeyinde uyumluluk girişimleri geliştirerek ve daha da önemlisi makro düzeyde (hükümetler, uluslararası kurumlar) yasa ve yönetmelikleri yürürlüğe koymada daha kurumsal bir yaklaşım benimseyerek ve ekosistemin 'üç kontrol kolu' (girişimciler, işletmeler ve kurumlar) genelinde özel destek sağlamak gerekmektedir (Altınay vd., 2026). Bu eğitimlerde kadınların hangi iş kolunda olduğuna yönelik (tarım, hayvancılık, sanayi vb.) uygun finansman modellerinin spesifik olarak anlatılması, rehberlik edilmesi ve özellikle finansal okuryazarlık konusunda kadın girişimcilerin desteklenmesi önem kazanmaktadır. Özellikle, bölgeye özgü olmak üzere ürün satışları için dijital platformların nasıl kullanılacağını anlatıldığı eğitim ya da bu platformlarda nasıl başarılı

olunabileceğine yönelik rehberlik verilmesi yararlı olabilir. Böylece, kadın üreticiden tüketiciye doğrudan satış gerçekleştirilmesi mümkün olabilecektir. Ayrıca, günümüz iş dünyasında önemi artan dijitalleşme, yapay zekâ ve sürdürülebilirlik çerçevesinde eğitimlerin verilmesi önerilebilir. Böylece, bölgenin mevcut değerlerine ilaveten yeni değerlerin kazandırılması mümkün olabilir.

Araştırmada, Balıkesir ilinde kadın girişimciliğine yönelik yürütülen kalkınma politikalarının, gün geçtikçe artış gösterdiği tespit edilmiştir. Bölgedeki yerel otoriteler başta olmak üzere, neredeyse tüm kamu kurumlarında kadının ülke ekonomisine katkı sağlayacak boyutta faaliyetleri, projeleri ve hedefleri bulunmaktadır. Ancak, bu hedeflere hangi boyutta, ne kadar ulaşılabildiğine ya da bu projelerin gerçekleştirilmesinin bölgedeki kadın girişimciliğine ne kadar etkisinin olduğuna yönelik araştırmaların genişletilebileceği, ampirik araştırmalarla desteklenebileceği öngörülmektedir.

Etik Standartlara Uyum

Çıkar Çatışması: [TR] Yazar / yazarlar, kendileri ve / veya diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını veya varsa bu çıkar çatışmasının nasıl oluştuğuna ve çözüleceğine ilişkin beyanlar ile yazar katkısı beyan formları makale süreç dosyalarına ıslak imzalı olarak eklenmiştir.

[EN] The author(s) declare that they do not have a conflict of interest with themselves and/or other third parties and institutions, or if so, how this conflict of interest arose and will be resolved, and author contribution declaration forms are added to the article process files with wet signatures.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur. Buna ilişkin ıslak imzalı onam formu, makale süreç dosyasına eklenmiştir.

KAYNAKÇA:

- Aggarwal, M., & Johal, R. K. (2021). Rural women entrepreneurship: a systematic literature review and beyond. *World Journal of Science, Technology and Sustainable Development*, 18(4), 373-392.
- Ahl, H. (2006). Why research on women entrepreneurs needs new directions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 30(5), 595-621.
- Ahmad, N. A., Rasul, M. S., Othman, N., & Jalaludin, N. A. (2022). Generating entrepreneurial ideas for business development. *Sustainability*, 14(9), 4905.
- Akehurst, G., Simarro, E., & Mas-Tur, A. (2012). Women entrepreneurship in small service firms: motivations, barriers and performance. *The Service Industries Journal*, 32(15), 2489-2505.
- Akpınar, R. (2013). Türkiye’de değişen bölgesel kalkınma politikaları. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(6), 29-46.
- Altınay, L., Vatankhah, S., De Vita, G., & Arici, H. E. (2026). Could AI technologies be harnessed to break down barriers to inclusivity for women entrepreneurship in tourism?. *Tourism Management*, 112, 105285.
- Balcı, A. (2016). Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler. Pegem Akademi.
- Balıkesir Büyükşehir Belediyesi (2025b). Balıkesir’de Kadın Emeği Yeni Fikirlerle İşe Dönüşüyor. <https://balikesir.bel.tr/haberler/balikesirde-kadin-emegi-yeni-fikirlerle-ise-donusuyor#:~:text=Bal%C4%B1kesir%20B%C3%BCy%C3%BCK%C5%9Fehir%20Belediye%20>

Ba%C5%9Fkan%C4%B1%20Ahmet,ticaret%20gibi%20e%C4%9Fitimlerle%20donan%C4%B1mlar%C4%B1n%C4%B1%20art%C4%B1r%C4%B1yor.

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi (2025c). Kadın kooperatifleri buluştu. <https://balikesir.bel.tr/haberler/kadin-kooperatifleri-bulustu-> (Erişim Tarihi: 28.07.2025).

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi. (2025a). Üreten Emekçi Kadın 2025. <https://balikesirkentkonseyi.org/haber/ureten-emekci-kadin-2025.html>. (Erişim Tarihi: 20.07.2025).

Balıkesir Gerçek Haber Ajansı (2025). Balıkesir'de kadın kooperatifiyle kurulan "Kaz Evi" üretimi Artıracak. <https://www.balikesirgercek.com/haber/33940/balikesir-de-kadin-kooperatifiyle-kurulan-kaz-evi-uretimi-artiracak.html>. (Erişim: 15.07.2025).

Balıkesir Ticaret Odası. (2025). SOGEP Kadın kooperatifleri birlikte Daha güçlü Projesi Hayata Geçiyor. <https://www.bato.org.tr/sogep-kadin-kooperatifleri-birlikte-daha-guclu-projesi-hayata-geciyor>. (Erişim Tarihi: 20.07.2025).

Balıkesir Üniversitesi (2025a). KOSGEB girişimcilik eğitimi ve turizm destekleri" Konulu Etkinlik Gerçekleştirildi. <https://turizm.balikesir.edu.tr/haberler/kosgeb-girisimcilik-egitimi-ve-turizm-destekleri-konulu-etkinlik-gercekleştirildi-202503121340> (Erişim Tarihi: 25.07.2025).

Balıkesir Üniversitesi (2025c). Üniversite ve İş dünyası el ele: Balıkesir Üniversitesi ile BAİKAD Arasında Güç Birliği. <https://balikesir.edu.tr/haberler/universite-ve-is-dunyasi-el-ele-balikesir-universitesi-ile-baikad-arasinda-guc-birligi-202506101520>. (Erişim Tarihi: 28.07.2025).

Balıkesir Üniversitesi. (2025b). BAÜN'de Uluslararası Eğitim Buluşması: Fen, Matematik, Girişimcilik ve Teknolojide Dijital Çağa Yön Veren Kongre. <https://balikesir.edu.tr/haberler/haberlerbaunde-uluslararasi-egitim-bulusmasi-fen-matematik-girisimcilik-ve-teknolojide-dijital-caga-yon-veren-kongre-202505202021> (Erişim Tarihi: 20.07.2025).

Bandırma Onyedİ Eylül Üniversitesi. (2025). Üniversitemizde "0'dan 100'e Girişimcilik" Konulu Konferans Düzenleniyor. <https://bandirmamyo.bandirma.edu.tr/tr/muhasebevevergiuygulamaları/d/Universitemizde-0dan-100e-Girisimcilik-Konulu-Konferans-Duzenleniyor-52141>. (Erişim Tarihi: 15.07.2025).

Bandırma Ticaret Odası (2025). Kadın girişimcilere dijital pazarlama eğitimi. <https://www.bandirmaticaretodasi.org/tr/haberler/d/kadin-girisimcilere-dijital-pazarlama-egitimi-1281>. (Erişim Tarihi: 20.07.2025).

Bastian, B. L., Sidani, Y. M., & El Amine, Y. (2018). Women entrepreneurship in the Middle East and North Africa: A review of knowledge areas and research gaps. *Gender in Management: An International Journal*, 33(1), 14-29.

Bosma, N., Hessels, J., Schutjens, V., Van Praag, M., & Verheul, I. (2012). Entrepreneurship and role models. *Journal of economic psychology*, 33(2), 410-424.

Brush, C. G., De Bruin, A., & Welter, F. (2009). A gender-aware framework for women's entrepreneurship. *International Journal of Gender and entrepreneurship*, 1(1), 8-24.

- Burhaniye Belediyesi (2025). Burhaniye'de 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü Etkinlikleri Başladı. https://www.burhaniye.bel.tr/Guncel/Haberler_Detay.aspx?ID=14306. (Erişim: 15.07.2025).
- Carter, N., Brush, C., Greene, P., Gatewood, E., & Hart, M. (2003). Women entrepreneurs who break through to equity financing: the influence of human, social and financial capital. *Venture Capital: an international journal of entrepreneurial finance*, 5(1), 1-28.
- Carter, S., & Rosa, P. (1998). Indigenous rural firms: farm enterprises in the UK. *International Small Business Journal*, 16(4), 15-27.
- Castillo, M. J., & Taherdoost, H. (2023). The impact of AI technologies on e-business. *Encyclopedia*, 3(1), 107-121.
- Cevher, E., & Öztürk, U. C. (2024). Üniversitelerin Ar & Ge ve teknolojik altyapı değerlendirmelerine yönelik bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science*, 19(19), 106-127.
- Çetin, M., & Kara, M. (2008). Bir kalkınma aracı olarak 'Organize Sanayi Bölgeleri': Isparta Süleyman Demirel organize sanayi bölgesi üzerine bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (31), 49-68.
- DHA – Demirören Haber Ajansı (2024). Üreten kadınlar 'Çarşı 2025' te buluşacak. <https://www.dha.com.tr/yerel-haberler/balikesir/ureten-kadınlar-carsi-2025-te-bulusacak-2550824>. (Erişim Tarihi: 15.07.2025).
- Dornberger, R., Inglese, T., Korkut, S., & Zhong, V. J. (2018). Digitalization: yesterday, today and tomorrow. In *Business Information Systems and Technology 4.0: New Trends in the Age of Digital Change* (pp. 1-11). Cham: Springer International Publishing.
- Durusoy, Y. Y. (2017). Coğrafi işaretli gastronomik ürünlerin bölge halkı tarafından algılanması üzerine analitik bir araştırma: Kars kaşarı örneği. (Doktora Tezi), Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Elkafrawi, N., & Refai, D. (2022). Egyptian rural women entrepreneurs: Challenges, ambitions and opportunities. *The International Journal of Entrepreneurship and Innovation*, 23(3), 203-214.
- Erdek Haber (2025). Manyas'ta 'Büyü-Yün' Projesi Gelişiyor. https://yenierdekgazetesi.com/haber/manyasta_buyu-yun_projesi_gelisiyor-60807.html (Erişim Tarihi: 19.07.2025).
- Eryılmaz, B., & Tuncer, A. (2013). Avrupa Birliği uyum sürecinde bölgesel kalkınma politikaları: Bölgesel kalkınma ajansları ve Türkiye uygulaması. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(1), 165-189.
- Fernhaber, S. A., Gilbert, B. A., & McDougall, P. P. (2008). International entrepreneurship and geographic location: an empirical examination of new venture internationalization. *Journal of International Business Studies*, 39(2), 267-290.
- Force & Brothers Development Accelerator (2024). Dünyada ve Türkiye'de kadın girişimciliği. <https://www.forcebrothers.com/wp-content/uploads/2024/11/Du%CC%88nyada-ve-Tu%CC%88rkiyede-Kadin-Giris%CC%A7imcilig%CC%86i.pdf>.

- Gafarov, Z. (2025). Balıkesir’de ‘Kadın Kooperatifleri Birlikte Daha Güçlü’ Projesi Hayata Geçiyor. <https://www.habercigazetesi.net/guncel/balikesirde-kadin-kooperatifleri-birlikte-daha-guclu-projesi-hayata-geciyor.html>. (Erişim Tarihi: 28.07.2025).
- GEM (2024). 2023/24 Women’s Entrepreneurship Report: Reshaping Economies and Communities. <file:///C:/Users/Dell/Downloads/open.pdf>.
- GMKA (2025b). Balıkesir’in Kadınları, GMKA ile Ekonomiye Değer Katacak. <https://www.gmka.gov.tr/haber/balikesirin-kadinlari-gmka-ile-ekonomiye-deger-katacak>. (Erişim Tarihi: 20.07.2025).
- GMKA (2025c). SOGEP Gücüyle Kadınlar Üretiyor, Yerel Ekonomi Canlanıyor. <https://www.gmka.gov.tr/haber/sogep-gucuyle-kadınlar-uretiyor-yerel-ekonomi-canlanıyor> (Erişim Tarihi: 19.07.2025).
- GMKA. (2025a). 2025 Yılı Teknik Destek Programları Ocak-Şubat Dönemi. <https://www.gmka.gov.tr/duyuru/2025-yili-teknik-destek-programlari-ocak---subat-donemi-sonuclari>. (Erişim Tarihi: 20.07.2025).
- Göküş, M., Özdemiray, S. M., & Göksel, Z. S. (2013). Bölgesel kalkınmada kadın girişimciliğinin önemi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 87-97.
- Guerrero, M., Liñán, F., & Cáceres-Carrasco, F. R. (2021). The influence of ecosystems on the entrepreneurship process: a comparison across developed and developing economies. *Small Business Economics*, 57(4), 1733-1759.
- Güler, T., Şahnağil, S., & Güler, H. (2016). Kent kimliğinin oluşturulmasında kültürel unsurların önemi: Balıkesir üzerine bir inceleme. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 12 (1): 86-104.
- Gürbüz, I. B., & Özkan, G. (2020). Integrated environmental impact and risk assessment in rural women entrepreneurs. *Environmental Science and Pollution Research*, 27, 23837-23848.
- Hashim O. R., Alexiou, C., & Tsaliki, P. (2011). The role of institutions in economic development: Evidence from 27 Sub-Saharan African countries. *International journal of social Economics*, 39(1/2), 142-160.
- İncekara, A., & Savrul, B. (2011). Bölgesel kalkınma politikaları ve Türkiye açısından bir değerlendirme. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (44), 91-132.
- Jabeen, S., Haq, S., Jameel, A., Hussain, A., Asif, M., Hwang, J., & Jabeen, A. (2020). Impacts of rural women’s traditional economic activities on household economy: Changing economic contributions through empowered women in rural Pakistan. *Sustainability*, 12(7), 2731.
- Jennings, J. E., & Brush, C. G. (2013). Research on women entrepreneurs: challenges to (and from) the broader entrepreneurship literature?. *Academy of Management Annals*, 7(1), 663-715.
- Karaman, U., & Karasu, M. A. (2024). Kent Kültürünün Kentsel Girişimciliğe Etkileri. *Econharran*, 8(13), 21-32.
- Khan, F. R. (2014). Socio-economic factors influencing entrepreneurship development: An empirical study across the small and medium enterprises of Chennai, State of Tamil Nadu,

- India. *International Journal of Students Research in Technology & Management*, 2(03), 89-94.
- Makandwa, G., Makudza, F., & Muparangi, S. (2023). Augmenting family businesses in craft tourism through entrepreneurial skills development among southern Africa rural women. In *Family businesses in tourism and hospitality: Innovative studies and approaches* (pp. 15-31). Cham: Springer Nature Switzerland.
- Makhijani, H. B., Kumbhar, M. I., Mughal, S., & Talpur, U. (2015). Women entrepreneurship: Problems faced by rural women entrepreneurs in Sindh province of Pakistan. *Journal of Basic & Applied Sciences*, 11, 274-277.
- Manerkar, G. (2015). Women entrepreneurs in Goa: Issues and challenges. *Indian Streams Research Journal*, 4(12), 1-8.
- Özbey, Ö., & Bayraktar, B. (2023). Balıkesir'in ekonomik yapısı. *Balıkesir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 21-42.
- Panda, S. (2018). Constraints faced by women entrepreneurs in developing countries: review and ranking. *Gender in Management: An International Journal*, 33(4), 315-331.
- Pereira, R., & Franco, M. (2023). University-firm cooperation and regional development: proposal of a model of analysis. *Journal of the Knowledge Economy*, 14(2), 676-690.
- Polat, E. (2017). Turizm ve coğrafi işaretleme: Balıkesir örneği. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 17-31.
- Rudhumbu, N., Du Plessis, E. C., & Maphosa, C. (2020). Challenges and opportunities for women entrepreneurs in Botswana: revisiting the role of entrepreneurship education. *Journal of International Education in Business*, 13(2), 183-201.
- Sarıtaş, S. (2023). Coğrafi işaretleri açısından Balıkesir ili üzerine bir değerlendirme. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (19), 308-325.
- Saxena, S. (2012). Problems faced by rural entrepreneurs and remedies to solve it. *Journal of Business and Management*, 3(1), 23-29.
- Sayın, H. C., & Ergin, B. Z. (2018). Ekonomik kalkınma ve büyüme için bir fırsat olarak kadın girişimciler. *GSI Journals Serie B: Advancements in Business and Economics*, 1(1), 15-29.
- Sevinç, A., & Eren, T. (2016). Bölgesel kalkınma ve girişimcilik: Ahiler kalkınma ajansı örneği. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 2(1), 1-22.
- Sevinç, H. (2011). Bölgesel kalkınma sorunsalı: Türkiye'de uygulanan bölgesel kalkınma politikaları. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2.
- Skeja, A., Sadiku-Dushi, N., & Keskin, G. (2023). Altruism and female entrepreneurship: evidence from the Turkish community in Kosovo. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 17(6), 1275-1292.
- Söylemez, A. (2019). Balıkesir ili kuzeyinin kalkınmasında Güney Marmara Kalkınma Ajansı'nın rolü üzerine bir değerlendirme. *Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 20-30.

- Sternberg, R. (2022). Entrepreneurship and geography—some thoughts about a complex relationship. *The Annals of Regional Science*, 69(3), 559-584.
- Sullivan, D. M., & Meek, W. R. (2012). Gender and entrepreneurship: a review and process model. *Journal of Managerial Psychology*, 27(5), 428-458.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2025). Coğrafi Konum, Fiziki Özellikler. Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. <https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-65836/fiziki-ozellikler.html> (Erişim Tarihi: 02.07.2025).
- Tarım ve Orman Bakanlığı (2024). Balıkesir Tarımsal Yatırım Rehberi. Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi. <https://www.tarimorman.gov.tr/TRGM/TARYAT/Belgeler/Tar%C4%B1msal%20yat%C4%B1r%C4%B1m%20rehberi/Bal%C4%B1kesir%20Tar%C4%B1msal%20Yat%C4%B1r%C4%B1m%20Rehberi.pdf>.
- Ulema, Ş., Karakaş, D., & Semint, S. (2024). Coğrafi işaretli pastacılık ve fırıncılık ürünleri: Marmara bölgesi örneği. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 31(3), 573-596.
- Xavier, S. R., Ahmad, S. Z., Perumal, S., Nor, L. M., & Mohan, J. C. (2011). The transition from corporate Careers to business ownership: The case for women entrepreneurs in Malaysia. *International Journal of Business Administration*, 2(3), 148.
- Yadav, V., & Unni, J. (2016). Women entrepreneurship: research review and future directions. *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 6, 1-18.
- Yalman, İ. N., & Gündoğdu, Ö. (2014). Kadın girişimciliği ve bölgesel kalkınma: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) bölgesinde uygulama. *Girisimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 9(1).
- Yalman, İ. N., & Zorlutuna, Ş. (2021). KOSGEB Desteklerinin TR 72 Bölgesi'nde İhracat ve Bölgesel Kalkınma Üzerindeki Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 12(29), 65-79.
- Yılmaz, G. Ö., & Gürol, N. K. (2012). Balıkesir ilinin kırsal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2012(2), 23-32.

EXTENDED SUMMARY

Research Problem:

This study aims to examine women's entrepreneurship at the meso level in Balıkesir Province. The aim is to highlight the importance of women's entrepreneurship activities conducted by meso-level institutions in the province in relation to regional development policies. Women's entrepreneurship has never been addressed in Balıkesir before, nor has its impact on regional development been investigated. Therefore, this study investigates women's entrepreneurship activities in Balıkesir Province during the first half of 2025 and examines their role in regional development.

Research Questions:

The study explores the following questions:

- What opportunities are available for women entrepreneurs in Balıkesir to develop and expand their business ventures?
- Which institutions in Balıkesir are involved in women's entrepreneurship projects, and what kinds of projects are they implementing?
- Are there collaborations among institutions or businesses in Balıkesir that focus on promoting women's entrepreneurship?
- Is entrepreneurship training provided to increase women's success in their business ventures?

Literature Review

The literature review covers the power of women in entrepreneurship, the challenges they face, entrepreneurship activities in Balıkesir province, and regional development policies. Mobilizing local dynamics in a region, supporting women entrepreneurship, and integrating it into regional development policies plays a critical role in making the development process inclusive. Women entrepreneurship stands out as a strategic area for both gender equality and the sustainability of economic development. In this context, Balıkesir province, with its geographical location, natural and cultural riches, and developed agricultural, tourism, and logistics infrastructure, is considered one of Turkey's strategic regions. It is anticipated that this potential can be effectively utilized through the coordinated work of local actors and, in particular, through the support of women entrepreneurs.

This study examines entrepreneurial activities and regional development policies in Balıkesir province from the perspective of women activities. Despite the large female workforce in the region, translating these activities into economic output through entrepreneurship is challenging. Relevant institutions in the region need to provide and increase support for women's initiatives.

This research is based on studies examining the impact of institutions operating at the meso level within the framework of regional development policies on entrepreneurship. Furthermore, the contribution of women's entrepreneurship to economic development has been extensively discussed in the international literature (Jamali, 2009; Akehurst et al., 2012; Makhijani et al., 2015; Jabeen et al., 2020; Makandwa et al., 2023). In addition, there is no study in the literature on women entrepreneurship at the meso-institutional level in Balıkesir province.

Methodology:

This study utilizes a case study design and uses document analysis. Women studies, and women entrepreneurship activities are being investigated within the framework of meso-institutions in Balıkesir during the first six months of 2025. Data obtained from secondary sources and relevant units includes books, articles, journals, legal texts, reports, statistics, news, and photographs related to women entrepreneurship. In Balıkesir, within the framework of meso-institutions, women studies, and women's entrepreneurship activities are included in the first six months of 2025.

Findings:

This research, conducted in 2025 within the framework of meso-institutions in Balıkesir province, reveals that services are available for women's entrepreneurship, particularly mentoring, training, fairs, permanent sales outlets, and state-supported capacity building. However, it has been observed that the majority focus on general development policies rather than directly supporting women's entrepreneurship, leaving women's specific programs limited and fragmented. Lack of inter-institutional coordination and lack of planning are among the key factors that reduce the effectiveness of women's entrepreneurship initiatives. Furthermore, it has been observed that many of the existing programs are short-term and project-based, leaving them vulnerable to sustainability. Another noteworthy finding is that these organizations were implemented through collaborations between numerous organizations. Entrepreneurship-focused initiatives were observed to be carried out not solely through the efforts of a single organization, but with the support and contributions of multiple units. This suggests that collective institutional awareness and coordination regarding women's entrepreneurship has been achieved. However, it appears that long-term planning has not been sufficiently developed at the institutional level.

Discussion:

In Balıkesir province, cooperatives are also effective in developing activities for women's entrepreneurship, and meso-institutions, particularly the governor's office, are supporting these activities. In the region, which is important for agriculture and livestock farming, cooperatives facilitate the commercialization of home-grown products by women. Cooperatives offer women the opportunity to start their own businesses, engage in production, and market their products. Additionally, the implementation of organic wool projects derived from the goose farm and sheep farming projects stand out as effective projects for women's entrepreneurship in the region. Considering the Ministry of Agriculture and Forestry's individual loan support and cooperative loan support (Ministry of Agriculture and Forestry, 2024), it is possible to increase women's entrepreneurship in the region.

Conclusions

For these countries to expand, a strong foundation, planning, and the consolidation of meso-institutions are necessary in the districts. Furthermore, based on the findings, it is essential that the future of women's entrepreneurship in Balıkesir province embraces not only traditional production but also a technologically driven transformation. In the new business world, technologies such as digitalization, e-commerce, and artificial intelligence must be embraced, and Balıkesir province's richness—in other words, it must emerge with new technologies.